

ΜΕΡΟΣ Α'. (1)

(ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ—ΛΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ΤΥΠΑΛΔΟΣ—ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΙΒΑΔΑΣ).

Κύριοι,

Δυστυχῆς περίπτωσις μᾶς ἀναγκάζει ἄκοντας νὰ κατέλθωμεν, κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην, εἰς τὸ στάδιον τοῦ ἑμιλητοῦ· διὰ φοροὶ κατ' αὐτὰς διαδίδονται, ὡς μὴ ὄφρην, εἰδήσεις καὶ διάφοροι ἐκφράζονται γνώμαι, ὡς πρὸς τὸν Ριζοσπαστικὸν κυρίως τῆς Ἐπτανήσου, καὶ χεῖρες ἀδέξιοι, ἀναλαβοῦσαι τὴν ἐκτίμησιν αὐτοῦ σπουδαίως διέστρεψαν τὴν ἀξίαν του κατὰ προφανῆ τῆς λογικῆς καὶ τῆς ἀληθείας παράβασιν· ἢ πλήρης τῶν οὐσιωδωδέστερων γεγονότων στρέβλωσις παρ' ἀνθρώπων, ἀξιούτων νὰ διδάξωσι τὴν κοινωνίαν κατὰ τὸ ἀληθές καὶ καλόν, φέροι ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου· ἐρχόμενοι δὲ μετ' αὐτῶν πλῆθους τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀψευδοῦς τῶν γεγονότων ἐκτιμήσεως, εὐελπιστοῦμεν, ὅτι τευξόμεθα τῆς ὑμῶν, κύριοι, εὐγενεοῦς συμπαθείας καὶ προσοχῆς.

Σήμερον θέλωμεν πραγματευθεῖ περὶ Κεφαλληνίας καθόσον ἀφορᾷ κυρίως τὸν Γεράσιμον Διβαδάδ, ὅσον τὸ δυνατόν περιληπτικώτερον, καθόσον ὕλη μὲν πλήθουσα, ἀλλὰ καιρὸς οὐ πολὺς, ὀλίγιστος μάλιστα — πρὸς τακτικὴν αὐτῆς ἐπεξεργασίαν· ἐπιεικῆς ἐπομένως ἔστω — τῶν ἀκροατῶν ἢ κρίσις· ἐν ἐπιλόγῳ δέ, δι' ὀλιγίστων, θέλωμεν καταδείξει τοῖς, κατ' ἀγνοίαν βεβαίως καὶ κακὴν ἀντίληψιν ἢ ψευδῆ πληροφορίαν τὴν διαστραφὴν τῶν ἱστορουμένων ἐπιχειρήσασαι καὶ τὴν ἀληθειαν καὶ τὸ πραγματικὸν παραβάσιν, ὧν χάριν καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἑμιλίας ταύτης τόσοσιν ταχέως

ἐπετεύχθη, πόσον ἐλαττωτικὴ ἢ ἐρῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν ἀληθειῶν κρᾶν ἴσταται.

Τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, ἂν τὸ ὅποιον καλῶν αὐτοῦ τὴν ἀκμὴν εἰργάσθη ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὸ γένει ἀνυψώσεώς της καὶ πᾶν βάρβη πολέμιον καὶ ἀντικείμενον αὐτῇ ἀπκατεδίωξε, τὸ ἔθνος ἐκεῖνο γίγαντος ραστῆσαν ἐν τῇ ἀρχαιότητι πρόσωπον, ραῖα φορᾷ, παρακμάσαν καὶ ὑπὸ ἐσθλακῶν, ὡς μὴ ὄφρην, ἐρίδων τὰ μάλιστα ξασθενηθὲν, ὑπεδουλώθη ὑπὸ τοῦ βαρβάρου τῶν ἐθνῶν. Ἐν τῇ δουλείᾳ, δὲ ρεν, ὡς πάντα τοῦ ἀρχαίου κόσμου τὰ μόνον τοῖς μεταγενεστέροις ἐκ τῶν ἀρφυλακείων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων φερόμενα, τὸν τελικὸν θάνατον καὶ τὴν ταστροφὴν· τέσσαρας αἰῶνας δουλεία τρᾷ καὶ ἴσταται, ὡς ἦν δυνατόν, ὑπελπίδος τῆς βελτιώσεως τῆς τύχης το ψυχούμενον· εὐκαιρίαι ἐκάστοτε ἐδίδοσαν ἀλλὰ πολὺ περιορισμένης εὐρύτητος ἢ ἐλπίδος ἐπιτυχίας· πάντοτε τοῖς κραπαρεῖχε πράγματα κ' ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς ἀνέπτυξε πυρέσσουσαν δραστηριότητα ἐλευθερίαν οἰχομένην καθορῶν ἐν πόλεωσιν, ἔθνα βρρυπέταγον τὸ τέρας το, ἔστρεψε τὸ ὄμμα πρὸς τὰ ὄρη, καὶ ἐκτοτε ἦν τὸ ἱερὸν ἄσυλον τῶν ὑπὲρ θεοῖας ἀγωνιζομένων· ἡ Ἱερὰ Ἐποχὴ ἀρματαίων εἶναι, ἡ ἀγνωτέρα ἐποχὴ ἐθνους καὶ ἡ μάλλον γνησία καὶ ἱερὰ τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς ὄπαῖς εὐρισκον τὴν νάπαυσιν καὶ τὴν ἡσυχίαν κ' ἐκεῖ διήκατο τὸν μοιραῖον χρόνον ἐλπίζοντες· ἡ ἐποχὴ ἐκείνη τὸ πλεῖστον μέρος, τοῦ

(1) Ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ συλλόγῳ Βύρωνι, τὴν 17ην Μαρτίου 1879.

τὸ διαμένον διαρκῶς ἐν ταῖς πόλεσιν, το ληθαργοῦν· τοὺς ἐν τῷ ληθάργῳ γίγρειν ὁ πολιτικός ἐκεῖνος θόρυβο. ὁλος τῆς μεγάλης τῶν ἀνδρῶν και πολιτειῶν τοῦ πνεύσαντος ἀγῶνος ἐπεως, και ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καταί, τὰς χειροπέδας ἐτι κρατοῦν και ἄδοξον και ἀβίωτον τοῦ βίου ὁδὸν στα μούνη· τοιαύτη ἦν περίπου ἡ εἰκὼν ἰλικῆς πατρίδος, ἣδη πρὸς ἀνάστασιν ὁύσης· τὰ πάντα αὐτὴν δεξιάς ἐτύγυ κατά τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκλείοντο ραί, αἱ αἱματοδαφεῖς, τοῦ φρικώ συμβουλίου, τῆς Ἱερᾶς ἐξετάσεως, ἰθερία τῶν λαῶν παντοῦ ἀνεκνήρυσσε ἰ τῷ δούλῳ, τῷ εἰλωτι, προστασία καταφυγίον προσεφέρετο προανάκρου ἰεουθερίας, μετέπειτα τελεσθείσης, ἀλλὰ και ἀποτελεσματικὸν — τοιοῦτον και ἄνδρας εὐδαίμονας και μεγάλους ἰ πτωχὴν και αἱματώδη καλύβην τοῦ νὰ προσέρχωνται ἄρωγούς και προ ἰώθησε και ποιητὰς και πολιτικούς πατροπαράδοτα ἀφέντας—ἐξήγει ἰπέστη ὁ προσδοκώμενος χρόνος και ἰ τὰς αἱματοφύρτες, ἐπῆλθεν ἐναντίον τῆς Οἰκουμένης τὰς τύχας ἰθύνον ἰ φόβον και πρόμον παντοῦ προξε ρς, Ὁθωμανικοῦ κράτους, τὴν ἐ ἰάν της — μόνη αὐτὴ — κηρύξασα, ἰ τοῦ Ῥῆγά της εἰς τὰ μύχια και τῶν ἀδιαφόρων ἀκόμη εἰσαγαγοῦσα ἰερνήσασα. Ἡ ἐλπίς της ἐγένετο α και πάσας αὐτῆς τὰς δυνάμεις συλ ρ, πανταχοῦ δὲ τὴν συμπάθειαν, ὡς ἰδς, προκαλέσασα και βοθηίας τυ μετὰ πολυετῆ ἀγῶνα, πολύδα και ἀνθρωποκτόνον, ἀνεκνήρχθη μι τῆς γωνία βασιλείου ἀνεξάρτητον.

Β'.

λοὶ αὐτῆ, ἀγωνιζομένη, ἦλθον βοη ἀπὸ τῶν Ἑνετικῶν ὁμως ἐποχῶν και ἰταρροῆς τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους βία τῆς χωρισθέντες Ἑπτανήσιοι, μηδέ τῆς μητρὸς ἐπιλαθόμενοι προσῆλθον τοῖ πρώτοι και νίκας ἦραντο περιφα ἰ ἀνδραγαθίας ἐποιήσαντο πλείστας.

διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν πολλαχοῦ νωπὴν τὴν Ἑλληνικὴν γῆν ποιήσαντες, τὴν ἐπ' ἄνδρείῃ και ἀρετῇ ὑπόληψιν αὐτῶν δικαιοῶσαντες και εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀγῶνος τὰ μάλιστ' ἀνταποκριθέντες· ἡ μετὰ ξένων ἀλληλεγγύη δὲν κατέστησεν αὐτοὺς ἰμνήμονας τῶν ἠθικῶν ἐκείνων ὑποχρεώσεων, ἀσφείλει νὰ συναισθάνηται και πραγματοποιῆ πᾶς εὐγενῆς και καλλίονος μέλλοντος ἀξίῳ λαός· ὁ πανδαμάτωρ χρόνος, ὡς ἐκ τῆς μακραιώνου ἀπομακρύνσεως και ὑποβολῆς εἰς ἔθνη ἄλλα, διάφορα ἦθη και ἔθιμα ἔχοντα, δὲν κατέσχε τὰς μεγαθύμους ψυχὰς των· ἀλλὰ καιτοὶ τοιοῦτους ὄντας ἐν τῇ μᾶλλον ἐνεργητικωτέρῃ στιγμῇ τῆς ἐθνικῆς ἀναστάσεως, πρὸς ἦν τόσον ἔσπευδον μετὰ πολλῆς προθυμίας και πολλοῦ τοῦ ἐνδιαφέροντος, βαρὺς πέλεκυς οὐχ ἦτον ἐκράτει αὐτοὺς ἀκινήτους. ἡ Μ. Βρετανία προστατευτικῶς κατέχουσα τὰς νήσους, ῥητῶς ἀπηγόρευε τὴν συμμετοχὴν τῶν Ἑπτανήσιων εἰς τὸ ἐγγὺς αὐτῶν παιζόμενον δρᾶμα· ἡ ἀπαγόρευσις, ἀπλῶς ἐκφραζομένη παρὰ τῶν κρατούντων ἐνθουσίαζεν ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς και δὴ Κεφαλλῆνες και Ζακύνθιοι, πρῶτοι μυηθέντες εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης, ἔσπευδον πρὸς συμμετοχὴν· ἀνατέρα ἐντολῆ, ὁ τότε τῆς Κεφαλληνίας Ἄγγλος Τοποτηρητῆς Τράβελς ἀπέκρουε πᾶσαν αὐτῶν περὶ τούτου αἴτησιν, οὐ μόνον ἀλλὰ και ποιναις και τιμωρίαις παντοίαις αὐτοῖς ἐπέβαλε, διὰ προκηρύξεώς του, τῆς 9ης Ἀπριλίου 1821, ἀπαγορεύσας ῥητῶς πᾶσαν σχέσιν και συμμετοχὴν αὐτῶν πρὸς τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐκκαργεῖσαν — τοῦ τέως μυστηρίου ἐξωτερικοῦ τύπου λαβόντος — ἐπανάστασιν.

Εἰς τοιαύτην φρικώδη ἐκ μέρους τῆς κρατούσης ἀρχῆς ἐπέμβασιν τολμηρὰ ἐθεωρεῖτο και κινδυνώδη, ἅμα πᾶσ' ἀπόπειρα πρὸς μεταίωσιν τοῦ, οὐ προέθετο, σκοποῦ ἡ Μ. Βρετανία· διὰ τοῦ περιβληθέντος (ὡς εἰπεῖν) στρατιωτικῶν πολυεμῶν χαρακτήρα ψηφίσματος τούτου τοῦ ἐκ τοῦ ἐν Κεφαλληνία τοποτηρηταίου τῆς ἐκδοθέντος· Οὐδεὶς τότε ἀνελάμβανεν ἐπιχειρήσιν, ἦς τινος τ' ἀποτελέσματα ἐκ τῶν προτέρων μοιραῖα και διὰ τὸν ἀναλαμβάνοντα και διὰ τὸν τόπον ἐθεωροῦντο· ῥέκτου ἀνδρὸς

ἐδεῖτο τότε τὸ πυρέςσον και φλογῶδες φρόνημα τῶν Κεφαλλῆνων πρὸς εὐπρόσωπον παράστασιν τῆς δικαίας αὐτῶν ἐξεγέρσεως ἀπέναντι κυβερνήσεως ἐρρωμένως καταγινομένης ὑπὲρ τῆς περιστολῆς τῆς καταπαύσεως αὐτῆς. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταραχῆς και τῆς ἀμφιβολίας, ἡ πάντοτε χεῖρα ἀρωγὸν τῇ πατρίδι παρασχούσα και πατρικῶς συνδραμούσα και μεριμνήσασα διὰ πᾶσαν τοῦ γένους τὴν χρεῖαν Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία διὰ τοῦ ἱερωτάτου αὐτῆς μύστου, τοῦ ἀνεληθόντος και εἰς τὸ ἐπίζηλον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας ἀξίωμα, τοῦ Ῥώσσου Μητροπολίτου, Ἁγίου Κεφαλληνίας και Ἐξάρχου Ἀγαθαγγέλου Τυπάλδου, παρέχει τὴν λυσιτελεστέραν εἰς τὸν λαὸν τῆς Κεφαλληνίας συνδρομὴν και ὑποστήριξιν· ὁ αἰδιμὸς ἐκεῖνος Ἱεράρχης κατορθοῖ και διὰ τοῦ εὐπαρρησιάστου τοῦ χαρακτῆρος του, τῆς ὑψηλῆς του περιωπῆς και κοινωνικῆς θέσεως και παρέχεται παρὰ τοῦ ἀνθισταμένου Τοποτηρητοῦ ἀμφίβολος ἄδεια, ἦς χρῆσιν ποιησάμενοι οἱ Κεφαλλῆνες λάθρα πρὸς τὴν καιομένην τότε Πελοπόννησον φεύγουσιν. Ὁ· ἀποτέλεσμα δὲ — ἀναμενόμενον ἄλλως — ἡ Ἱερά αὐτὴ και ἐθνικὴ πράξις ἔφερε τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ποιμνίου ἐκεῖνου, τὸ ὅποῖον ὑπερηφάνως ἐθεώρει κ' ἔκρινε τὴν εἰς τὸν Ἱστορικὸν τῆς Κεφαλληνίας θρόνον ἀνάθασιν του κ' ἐκεῖνος μὲν, τὸ ἀντικείμενον τῆς καταδιώξεως γενόμενος, ἀπεβλήθη τῆς ὑψηλῆς θέσεως, εἰς ἦν ἀνεβιβάσαντο αὐτὸν τ' ἀδιαφιλονίκητα τῆς ἀρετῆς και τῆς παιδείας προσόντα· ἄλλῳ δ' ἔταξεν ἡ τύχη νὰ διαδεχθῇ αὐτὸν εἰς τὸ πατριωτικὸν τοῦτο ἔργον, τῆς περαιτέρω, δηλαδή, Ἑθνικῆς Ἑργασίας, τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου κ' Ἐνώσεως αὐτῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Γ'.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΛΗΜΟΣΙΟ Περὶ τῆς Λιβαδαῆς ἰσχυρὸς τότε ΜΟΥΚΤΗΣ Ἀλβανίας, ὁρμώμενος, ὁπόθεν τὸ δικτατορικὸν δίπλωμα τοῦ νομικοῦ ἐκόμιζε, τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας μύστης γίνεται και δημιουργός, ὡς εἰπεῖν, τῆς ἰδέας ἀναδεικνυται δι' εὐτόλμων ἀγορεύσεων τὸ κε-

φαλληνιακὸν φρόνημα ἐξωθῶν και ἀνασῶν. Διὰ τῆς πορείας ταύτης κατέστη ἰθὺς ἀμέσως ὑποπτος και οἱ κρατοῦντες ἰθὺς ἐσημείουν τὰ βήματα αὐτοῦ. Βε Λιβαδά τὴν καρδίαν ἀκατάσχετος Ἑλευθερίας παλμός ἐπαλλεν· τοῦ ἐλευφρονος νέου ἡ πορεία δὲν ἐναυάγει, ἀνεπτύσσετο κ' ἐκραταιοῦτο· τὰ δὲ αἱ θαυμάσιες ὑποσχέσεις ἐβρῶναι και φρονητικὸν μειδιάμα εἰς τὴν μεγάλῃαν του διήγειρον και τὸ πρὸς ἄγρα τοῦ μετὰ κόπου και θυσιῶν ἰδρυθέν δόμημα τῆς διὰ δωροδοκίας προσελκτου αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ κατερρίπτετο πρὸς τὴν μεγάλην ῥαδιοῦργον τῆς Πρσίας πίεσιν ἀντέτασεν ἐκεῖνος τὸν παλμόν του· εἰς μόνος παλμός, μία ἐπιθυμία, πανθενῆς και ζωηρὰ δὲ τὰ μύχια τῆς καρδίας του, ὁ παλμὸς ἐλευθερίας και τῆς ἀποκαταστάσεως πατρίδος του και τῆς Ἐνώσεως και πῆξεως ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ. Φρονδὲ και μεριμῶν περὶ γενικῶν και τὰ τα πρὸς τὴν ἰδέαν ἀναφέρων, ἦδὲ περὶ τῶν οἰκείων· μονομερῶς δὲν ἐσπτο ἐκεῖνος ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰσέσκότης και ἡ ἀμάθεια, κληρονομία παρελθόντος, ἐξηκολούθουν ἐν Ἑπταν τὴν ἀμάθειαν ταύτην διεσκέδασε και τὴν σπουδὴν και τῆς ἐλευθερίας τὸν ἐπιρρεπεῖς κατέστησεν, ἡ τότε ἀναφλῶξ τῆς τὰ πάντα ἀνακουούσης Γα ἐν ᾧ ἡμεῖς πρὸς ἀνάπτυξιν κατεγινό ἡ πανδαμίονις τοῦ Ἁγίου Μάρκου κρατία αὐτόματος κατεστρέφετο, τὰ ρικὰ τάγματα ἐπιπτον, και ἡ μητρὶς ἐλευθεριῶν τῆς ἀνθρωπότητος ἀνεβ και ἀνύψου τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶ τὴν τόσον ἐνεργητικὴν τῇ ἀνθρωπῶ ἀρχῆν τῶν ἐθνικοτήτων ἐθέσπιζεν· ὡς ἐκείνη, πυρετωδῆς, ὄλως ἐρούσα θυμον τὸν Λιβαδᾶν, ἣδη μυηθέντα ἀρχάς της, τὸν υἱοθέτησεν· κληρονόμο βαδάς και φύλαξ και ὑποστηρικτῆς

(1) Ἱστορικόν.

ἄς παρακαταθήκης ἐκέκλητο τὸν
καὶ ἀλυσιτελῆ καὶ συμφορῶν πλῆ-
να τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Ἑπτα-
νά ὑποστηρίξῃ καὶ ἀγωνισθῆ· πρὸς
αὐτὸν μέγαρα καὶ τόσον ἰσχυρὰ,
ὄντα πολλῶν τὰς πεποιοήσεις καὶ
καὶ ἰσχύει κρατοῦντα, διανοοῦμε-
νὸν περὶ ἐξέλιθῃ, ἐστρεφεῖτο δραστηκῶν
κτόρων· ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες, ἡ πα-
τρίδα ὑπὸ τὴν ἐπίβρῃαν τοῦ τῆς νή-
κων πλημμυρήσαντος Ἑνετιμοῦ ὀ-
νύσει καὶ ἡσθάνετο τῶν καλῶν πα-
ντῶν τὰς σωτηρίους ἰδέας. Ἐντεῦθεν
ἀρχὰς πᾶσα πατριωτικὴ ἐργασία
ἀρκετὰς δυσχερείας, ἃς μόνος ὁ
ἡδύνατο νὰ ἐξαλείψῃ ἀπέναντι τοι-
πραγμάτων καταστάσεως, τὸ κατ'
ἐπρεπε νὰ δοθῶσι τοιαῦται ἐκ μέ-
ων κρατούντων ἀφετηρίαί — ὥστε νὰ
σιν οἱ καλῶς νοοῦντες ν' ἀντλήσωσι
ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Δὲν
εἶται χρόνος πολὺς καὶ μέσα πρὸς ἀν-
εως καὶ ἀντιτάξεως ὑποστήριξιν πα-
τὴν Λιβαδᾶ καὶ τοῖς αὐτοῦ ἄ-
εν ἐκδοθεῖ, καὶ τ' ἀποτελέσματα του
εν, ὁ νόμος τοῦ 1817, νόμος ἐν
ς πλημμελῆς καὶ ἀνελεύθερος — ὅν
βιαία καὶ νοῦς ἀτρόμητος, ὁ τοῦ
λάνδου, Λόρδου Μεγάλου Ἀρμοστοῦ,
οντάξει καὶ ὡς νόμον τοῦ Κράτους,
επε Γερουσίας ὑποδούλου τοῖς θελή-
αὐτοῦ οὔσης ψηφισάσης, κηρύξει· ὁ
οὔτος πράγματι ὠφέλησε τοὺς τὴν
τροφήν αὐτοῦ ἐπιδιώκοντας, διότι
ς ἀποτελέσμασιν ἐκεῖνος ὅπως κατα-
ος καὶ παρὰ τὸ πνεῦμα τῶν συνθη-
ἐπικούρος ἐγένετο τοῖς ἐνεργοῦσι διὰ
ξαφανισέως του τὴν γενικὴν τῆς Ἑ-
ήσου πολιτικὴν μεταβολήν.
Μαίττλανδ πρῶτος παρέσχεν αὐτοῖς
λα τῆς πολιτικῆς πάλης· ὁ δαιμόνιος
ρῶσπος τῆς δαιμονίου κυβερνήσεως
πατήσας τὸ Ἑπτανησιακὸν ἔδαφος τὰ
τα διεπράξατο κακὰ· ἡ παράβασις
συνθήκης τῶν Παρισίων ἡ συνεχῆς
ἀδιάκοπος, ἡ ἐπιβολὴ στρατιωτικοῦ
αἰ προγραφὰ καὶ δημεύσεις, ἡ
μακρὰ ἐνλογὸν τοῦ ποικιλοπρακτικοῦ

συμβουλίου, ἡ διὰ διπλοῦ καταλόγου ὀ-
ποψηφιότης τῶν Βουλευτῶν, ὁ δὴ καὶ
πάντων σχετιώτατον, ἡ πώλησις τῆς
Πάργας, ἐν τῇ ἀρμοστείᾳ αὐτοῦ ἐνηργηθή-
σαν, καὶ διὰ τὸ τελευταῖον μάλιστα, ἐπι-
κατάρτος ἔστω ἡ μνήμη του.
Τούτων γινομένων μόνος ὁ Λιβαδᾶς ἤδη
δὲν θεωρεῖται, ἰδοὺ πλῆθος ἀρκετὸν καὶ
γενναῖον, πρὸς τοὺς προαγωνισθέντας καὶ
ἀγωνιζομένους μετ' αὐτὸν, συμπυκνοῦται
ἀποδεχόμενον καὶ ἐπικυρῶν τὴν πολιτικὴν
τοῦ γονίμου πατριώτου· αἱ πρὸ ὀλίγων ἐ-
τῶν ἀναφανεῖσαι δυσχερείαι, δι' οὓς προ-
εἶπομεν λόγους, ἐξηφανίσθησαν καὶ κύκλος
εὐρὺς περαιτέρω ἐνεργείας παρίσταται, ὁ-
μολογητοῦ καὶ μάρτυρος πρόσωπον διαδρα-
ματίσαι μέλλων.
Ἰκανὴν ὕλην ἐκόμιζεν ὁ Λιβαδᾶς ἐκ τού-
των κ' εὐκαιρίαν ἐπέζητει πρὸς πραγμά-
τωσιν τοῦ σκοποῦ· δὲν παρέρχεται πολὺς
ἐκτοτε χρόνος καὶ ἡ ἐθνικὴ τοῦ Λιβαδᾶ δι-
δασκαλία καρποφορήσασα ἀποκομίζει τὸν
φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς πολιτείας καὶ
τὴν ἐπιδοκιμασίαν παντὸς εὐ φρονούντος
καὶ τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τοῦ ἀληθοῦς πα-
τριώτου γευσσαμένου.
Τὸ 1833 ἔτος ἦν διὰ τὴν Κεφαλληνίαν
χρόνος γενικῆς ἐξαπλώσεως τῶν ἰδεῶν τοῦ
Λιβαδᾶ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ· καὶ ἡ Κε-
φαλληνία, ἐντεῦθεν μάλιστα ἀποκτᾷ τὴν
ἐν τῇ ἱστορίᾳ προσήκουσαν θέσιν τῆς· ἀπ'
ἐδῶ ἀρχίσασα τὰς ὑψηλὰς ἐργασίας καὶ πε-
ρατώσασα αὐτὰς μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελ-
φῶν νήσων, αὐτῆς πρωτοστατούσης, κα-
τέχει δικαίως καὶ εὐλόγως τὴν πρωτεύου-
σαν θέσιν.
Εἰς τὴν Κεφαλληνίαν καὶ εἰς τὰ ἐθνικὰ
αὐτῆς τέκνα ἐξεγείρεται ἡ ἰδέα τῆς μεταρ-
ρυθμίσεως καὶ τῆς ἐπανορθώσεως τῶν κα-
κῶς κειμένων· καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Λι-
βαδᾶ, τοῦ δημιουργοῦ τότε τῶν μεγάλων
ἰδεῶν, τὸ κατὰ τῆς προστασίας βούλευ-
μα ἐκδίδεται· πρῶτος ἡ ἐκδοσις, ἀλλ' ἀ-
ναγκαῖα ὅπως ἐνσαρκωθῆ καλῶς εἰς τὰ μέ-
λη τῶν πολιτῶν καὶ ἀπαραίτητος ἄμα,
ὅπως οἰστηλητάτην τοὺς Κεφαλλῆνας, πρῶ-
τους τὰ ἐθνικὰ ὅπλα λαβόντας καὶ πρῶ-
τους ἐξεγείραντας τῆς Ἀγγλικῆς βραδουρ-
γίας καὶ ἰσχύος τὴν μὴνίδα.

Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ὁ Λιβαδᾶς προκα-
λεῖ, ὡς εἶκος, τὴν ἐνεργὸν προσοχὴν τῆς
κυβερνήσεως, ἐννοησάσης, ὅτι ὁ ἀγὼν, ὃν
ἀνέλαβεν ὁ Λιβαδᾶς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν,
θα ἔχῃ ἀποτέλεσμα ὅχι διὰ τὰ συμφέρον-
τα καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτῆς εὐάρεστον·
αἱ τιμωρίαί, αἱ βάσανοι, ἐπρεπε νὰ ἀρξῶν-
ται τοῦ σταδίου τῶν· αἱ μονήρεις καὶ σκο-
τειναὶ φυλακαὶ τοῦ φρουρίου Κερκύρας, ὑ-
ποδέχονται τὸ πρῶτον αὐτόν· εἰς τὸ ἀνά-
κτορον δὲ τοῦτο τοῦ Ἄδου μένει ὁ Λιβα-
δᾶς ἐφ' ἱκανόν, ὁπόθεν ἠλευθερώθη, φέρων
τ' αὐτὰ αἰσθήματα καὶ τὴν αὐτὴν αὐτα-
πάρνησιν μετὰ πλείονος πυρετοῦ καὶ μεί-
ζονος ἐθελουσιασμοῦ.
Εὐκαιρία καλλίστη παρέχεται τῷ Λιβα-
δᾶ μετὰ μικρόν· ἦν ἡ 11η Φεβρουαρίου
1833· κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην προσεκα-
λοῦντο οἱ συγκλητικοὶ εἰς ἐκλογήν. Ὁ αὐ-
θαίρετος καὶ παρὰ τὰς συνθήκας τρόπος
τῆς ἐκλογῆς ἐπρεπε νὰ πέσῃ μετὰ τῶν δη-
μιουργησάντων αὐτόν· ἐνεργείας ἔδαφον εὐ-
ρεν ὁ Λιβαδᾶς κατάλληλον, ἔνθα ἐμελλε
διὰ τὸν ἰσχυρότερον τῶν ἀντιπάλων νὰ εὐ-
ρεθῆ ἡ *Audla Athos*· κηρύσσεται λοιπὸν
ἐναντίον τῶν διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐνερ-
γουμένων ἐκλογῶν δι' ἀγορεύσεων εὐτόλ-
μων· ἐκ τῶν ἀγορεύσεων δὲ τούτων, τῶν
πυρεττωδῶν καὶ τοῦ θάρρους καὶ τῆς συν-
δρομῆς, τῆς συντρεχούσης εἰς ἐπιτέλε-
σιν τοῦ ἔργου του, τῆς γονιμοποιήσεως δη-
λονότι, τῶν ἀρχῶν του, τὸ πνεῦμα τῆς με-
ταρρυθμίσεως ἐξαπλοῦται καὶ αἱ ἐνεργεῖαι
αὐτοῦ στεφανοῦνται καὶ γενικεύονται οἱ
πόθοι τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐκρίθη εὐ-
λογον νὰ ἐπισκεφθῆ τὰς φυλακὰς ὁ Λιβα-
δᾶς, τὴν ἐν τῇ πόλει διαμονὴν τοῦ ὁποῦ
ἡ κυβερνήσις ἐθεώρει ἀσύμφορον καὶ προσ-
κρούουσαν πρὸς τὴν διαρκῆ εἰρήνην καὶ ἡ-
συχίαν αὐτῆς· τὰ δεσμοτήρια τῆς Κεφα-
λληνίας καὶ Κερκύρας κηρύττουσιν αὐτὸν πο-
λιτὴν καὶ ὁ Λιβαδᾶς ἐπ' ἀρκετὸν εἰς τὴν
Εὐχέλῃ Κρητὶ Ἐμόν· δεσμοτηρίων πολιτο-
γράφει ὑποβάλλεται ἄν' ἐδῶ πλέον αἱ
καταδικάζονται τοῦ Λιβαδᾶ δὲν παύουσι, δὲν
διακόπτουσι τὸν δρόμον των, ἐπέρχονται
τρεῖς κατ' αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του
καὶ ἀπάσας τῆς Κερκύρας καὶ Κεφαλληνίας

τὰς φυλακὰς καὶ τὰ φρούρια ἐπισκέ-
ἀλληλοδιαδόχως.
Καὶ ἀφοῦ διήλθε τόσον σωματικῶν
ροτήτων χρόνον καὶ ἀφοῦ ἀπεκατέ-
λεύθερος πάντοτε τὸ ἀστυνομικὸν ὄμ-
ἔλειπεν ἀπ' αὐτοῦ· πᾶσα πράξις, π-
νημα, ἔστω καὶ ἐλάχιστον, ἤρει ν-
γείρη τὴν ἐνεργητικώτεραν καὶ δρα-
τέραν ἐνεργεῖαν πρὸς μεταίωσιν· αἱ
ὄμως τοῦ ἀνδρὸς εἶχον καρποφορήσει-
ναντι πολιτείας, σπυδούσης πρὸς ὅ-
ἐν ταῖς ὥραις ἐκείναις ἐποχαῖς, δὲν
σίλευεν ἡ προσωπικότης καὶ τὸ *συμ-
ἰδέα καὶ ἔρωσ πρὸς τὴν πατρίδα* εἰ-
νῆς, ἦν τὸ αἶσθημα τότε, καθαρὸν καὶ
σιον, ἄνευ ψευδοῦς πολυτελείας καὶ
ποιήσεως! υἱοθετήθη λοιπὸν παρ'
τῆς πολιτείας ἡ τοῦ Λιβαδᾶ ἐθνικὴ
σία καὶ ἰδοὺ: δὲν παρέρχεται πολὺς
νος κ' ἐνοπλος διαμαρτύρησις θεωρ-
ὡς μόνον καταφύγιον τῶν δεινοπαθοῦ-
Ἄρεκτης Θεόδωρος Τυπάλδος Πρόν-
δ ἀτρόμητος Γεώργιος Ι. Μεταξᾶς Λο-
εἰς τὰ χωρία τῶν δύο πόλεων ἀμφ-
ἐνεργοῦσιν ἐπανάστασιν, ὁ ἀπὸ τῆς
σεως τῆς Προστασίας φοβερώς αὐτὴν
μων Πρόντσας κηρύσσεται ἀρχηγὸς
ἐνόπλιον διαμαρτυρήσεως, ἀλλ' ἀπ-
ἔνεκα τῆς ἐπισήμου ἐπεμβάσεως αὐτῆς
κυβερνήσεως, θαλάσσης τε καὶ ξηρᾶ ἐπ-
θείσης, καὶ οὕτω τὸ κίνημα ἐπαυσεν, οἱ
χηγοὶ αὐτοῦ καὶ ἄλλοι ἀκόλουθοι κα-
νένοχοι ἤχοντο φεύγοντες· φυγὰς δ'
Ἀθήνας ἀποθνήσκει μετὰ ἐνὸς ἔτους
ροδον ὁ Τυπάλδος Πρόντζας, ὅπου ἐκει-
νων ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῆς βασιλικῆς εὐνοίας
ἀειμνήστου Ἡγεμόνος.
Τοιοῦτον τὸ τέλος τῆς ἐπαναστα-
ταύτης διαμαρτυρήσεως· ἀλλὰ, κ' ἐν
τῷ ἀκόμῃ τῷ κινήματι, δὲν ἐλησμον-
Λιβαδᾶς· αἴφνης ῥίπτεται εἰς τὰς φ-
κὰς καὶ, λόγῳ ἀγνώστω, εἰς ἔξοριαν ο-
λεται. Παντοῦ δὲ, ὅπου προσέβαιεν ἡ
βέρνησις, εἰς πᾶν κίνημά της, φαίν-
παρίστατο ἐν φάσματι ἡ σκιὰ ὁ Λι-
δᾶς· διὸ καὶ πανταχοῦ οὗτος ἀναφέ-
ὄτε καταδικαζόμενος, ὄτε ἐξοριζόμενος,
δημευομένης τῆς περιουσίας του!
Ἦν τὸ ἔτος 1849· μετὰ δ'

χίαν επικειμένην, ἀπεφάσισε τὴν διὰ
δὲ ἐξόντων τῶν πρώτων τῶν κατ' αὐ-
συστασιασάντων τὰ ὑπόγεια καὶ οἱ
ἐκλόγητοι κηρύσσοντες ἐντεῦθεν κατά-
διανομαί τῶν ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως καὶ
ομιλιῶν ἄλλ' αἱ στερήσεις, αἱ βιάσανοι,
καταστροφαὶ δὲν ἔματῶν τὸ ἔργον·
ἄλλοι συνήρχοντο καὶ τὸ ζήτημα τῆς
ἔσεως, μετὰ τὸσας διακυβεύσεις, ἔσχε
ἔλος τοῦ ἡ κρατοῦς ἀρχὴ ὑπ' ὅψιν λα-
α τὸ ἀδύνατον τῆς διατηρήσεως προ-
ίας ἐπὶ νήσων ἀποστησασῶν πλέον, ἐ-
θη ὅπως διὰ πολιτικῶν τρόπων καὶ δι-
ματικῆς ὁδοῦ, ἀρῆ τὴν ἀπ' αὐτῶν προ-
ίαν τῆς.

ετὰ τὸ 1856, ἐποχὴν, καθ' ἣν ἔδοξε
ν τῆ Μ. Βρετανίᾳ ὡς ἀρῆ τὴν ἀπὸ τῶν
ν τούτων προστασίαν τῆς καὶ μέχρι
1863 ἐποχὴν τῆς ἐπιτελέσεως τῆς ἀ-
εταστάσεως, οἱ τε προστάται καὶ προ-
εσούμενοι ἀπετέλουν δύο στρατόπεδα,
τικῶς πολεμοῦντα.

ομφορράτος καὶ Ζερβὸς ἐν Κεφαλληνίᾳ,
βάρδος ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἄλλοι ἐν ταῖς
ἑς νήσοις πατριώται συνέτασον τὰς
αἰτέρας ἐφημερίδας ἀπέναντι τοῦ φλο-
ῦ καλάμου τῶν ἀνδρῶν τούτων, ἡ δὲ
ς τῆς ὕλης καὶ τοῦ ζήφους ἡττάτο· ἀ-
κύματος τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν τὸ ἀ-
ητον καὶ τὸ φλογῶδες τῆς φράσεως.
στη φράσις, ἦν φρούριον ἰδεῶν καὶ πε-
ήσεων ἀπόρητον, διὸ κ' ἐν τῇ συζῆ-
ι καὶ τῷ δικαίῳ κατέπιπτε τῆς προ-
ίας ἡ δύναμις καὶ μόνον ἱκανοποιήσεως
αφύγιον τῆς προστασίας, σπουδαίως
εβαλλομένης, ἦσαν τὰ δεσμοτήρια· φυ-
σεις λοιπὸν κ' ἐξορία συνεχεῖς ἦσαν
ατὰ πᾶσαν περίστασιν ἐκτοξευόμεναι
οἱ Λιβαδάς, Ζερβὸς, Μομφορράτος εἶναι
διαθέσεων τούτων τῆς προστασίας τ'
κλειστικά ἀντικείμενα· ἀλλὰ κ' ἐν τῇ
αιπωρία ταύτῃ τοῦ πολιτικῶν βίου στα-
ορμιά δὲν ὤκησαν, καίτοι αἱ φωναὶ
ἀδύνατων, ἀπροστατεῦτων καὶ ἀπη-
μάλιστα καταδικωμένων οἰκογενειῶν
ἡδύνατο νὰ ἐλάττωσι τὰς ἐνεργείας
· Ἀκαμπτοὶ ἐβάδιζον πρὸς τὴν ὁδὸν
μαρτυρίου καὶ ἀγερώγως ἐδέχοντο καὶ

καὶ ἐπαχθεῖς καταδιώξεις, ὧν πραγματευο-
μένη βρῦθει ἡ Ἱστορία καὶ τοιοῦτος ὁ πο-
λιτικὸς βίος αὐτῶν, περὶ ἐκάστου τῶν ὁ-
ποίων παρακατιόντες πραγματευθῶμεθα,
παύσας μόνον μετὰ τὴν Ἐνωσιν μετὰ τὴν
ἀποκατάστασιν, ἐκπληρωθέντων τῶν κοινῶν
πόθων ἔπαυσεν, ὡς εἰκὸς, καὶ ἡ πολιτικὴ
τῆς Ἑπτανήσου ἐξέγερασι· πάντες ἡσυχίον
βίον διῆγον· τὴν πρὸς τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸν
βίον τὸν ἀμέριμον τεινύσαν· πορείαν τῶν
ἀγωνισαμένων, δὲν ἀσπάζεται ὁ Λιβαδάς,
πάντοτε δὲ πολιτικῶς σκεπτόμενος δὲν
ἀπέκαμε ποτὲ προνοῶν καὶ φρονιτίζων.

*Κρίσις τῆς πολιτικῆς τῆς Ἑπτανήσου—
Θάνατος τοῦ Λιβαδά—Ἐπίλογος.*

· Ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι ἐπὶ προστασίας ὕλι-
κῶς εὐημέρουν, ἀδύνατον ἱστορικῶ διαλα-
θεῖν· ὅτι ἡ κατάστασις αὐτῶν καλὴν ἔδδον
διήνευε καὶ ὅτι ἡ Ἑπτανήσος ἀπελάμβανε
γενικῆς εἰρήνης καὶ ἡσυχίας, παντὶ ἱστορι-
κῶ ὁμολογῆσαι ἐπιβάλλεται· τί τὸ κινήσαν
λοιπὸν τῶν Ἑπτανήσιων τὸ αἶσθημα πρὸς
ἀπομάκρυνσιν προστασίας, φερούσης πρὸς
αὐτοὺς τὴν εὐημερίαν καὶ τὸν πλοῦτον· ὁ
Ἑπτανήσιος λαὸς, πάντοτε, καίτοι εἰς
μυρία περιπετείας ὑποβλήθει, δὲν ἔπαυ-
σε τοῦ νὰ ἦ πνευματικῶς συνδεδεμένος πρὸς
τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, καίτοι ἀπὸ τῶν
Ἑνετικῶν χρόνων τῶν Βυζαντινῶν Ἑλλή-
νων βία χωρισθεῖς, νὰ διατηρῆ ἀκμαίαν τὴν
γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν του. Εἰς τὸν
Ἑπτανήσιον λαὸν παρατηρεῖται τοιαύτη
σταθερότης φρονήματος, καὶ ἀρχῶν διάρ-
κεια, ὅσον εἰς οὐδένα λαόν· πολλὰ παρῆλ-
θον καὶ ἀντιπαρῆλθον ἔθνη μεγάλα τοῦ
παλαιοῦ καὶ νέου κόσμου, ὑποτάξαντα τὰς
νήσους, ἀλλ' οὐδέποτε ἠδυνήθησαν μετὰ τοῦ
σώματος καὶ τοῦ εἰδίου, τὴν καρδίαν καὶ
τὸν νοῦν νὰ ὑποτάξωσιν· ἀπόδειξις βεβαία
τῆς σπουδαιότητος καὶ ἀξίας τοῦ μεγαθύμου
ἐκείνου λαοῦ, τοῦ τόσον τοῦς πολιτικοῦς
κύκλους τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος κολα-
κεύσαντος· οὕτω φρονῶν ὁ Ἑπτανήσιος
λαὸς ἦτον ἐπόμενος νὰ περιφρονῆσῃ δόξαν
καὶ ὕλικὴν εὐημερίαν καὶ ἱπποτικῶς καὶ
γενναίως, μόνος ἀγωνισθεῖς, νὰ συννευθῆ

καὶ μίαν γλῶσσαν λαλούντων· ἀνάγκη λοι-
πὸν νὰ μνημονεύηται εὐλαβῶς ἡ Ἱστορία
τῶν Ἑπτανήσιων, μαρτυροῦσα τὸν ἀψευδέ-
στερον τῶν λαῶν καὶ τὸν μᾶλλον εὐγενῆ
τὸ φρόνημα· Ἐπὶ τοσοῦτο τὸ πνεῦμα τῶν
Ἑπτανήσιων ἐξήφη τότε, ὥστε — θαυμα-
στὸν λίαν! — ἐξηλείφθη πᾶσα ἀπ' αὐτοῦ
ἰδέα ὕλης. Εἰς τὰς προτάσεις τοῦ τελευ-
ταίου Ἀρμοστοῦ, συμπαθοῦντος, περὶ ὑπο-
στηρίξεως καὶ ἀναγραφῆς ὕλικῶν δικαιωμά-
των καὶ ὠφελῶν ἐν τῇ συνθήκῃ, ὁ Ἑπτα-
νήσιος λαὸς ἐξηγέρθη καὶ ἀπηνήσατο
τοιαύτην προσφορὰν, καὶ ἀπηνήσατο καὶ
πάλιν ἀπηνήσατο, φέρων τὴν εὐγενῆ ἰδέαν
καὶ σκέψιν, ὅτι προκειμένου περὶ Ἐνώσεως,
αὕτη πρέπει νὰ ἦ πλήρης· ἐθεώρει δὲ τὴν
ἄλλως εὐνοεῖαν ταύτην προσφορὰν τοῦ Ἀγ-
γίλου Ἀρμοστοῦ, ὡς ἀντικειμένη τῷ φρο-
νηματι αὐτοῦ, μὴ δυνάμενος ἀπέναντι ἔθνη-
κῶν λόγων καὶ πατριδος ν' ἀναλογισθῆ καὶ
προβάλλῃ χρηματικὰς ἀπαιτήσεις καὶ ὠ-
φελήματα, πάντως ἀνάξια παντὶ εὐγενεῖ
καὶ μεγαλοφρονούντι λαῷ· ἀξία σημειώσεως
ἡ ἀρετὴ αὕτη, ὅχι εὐλόγως ἀπαντωμένη,
πλήρης παραδείγματος· σκεψάμενος καὶ ἀ-
ποφασίσας τὴν ἑνωσίν του μετὰ τῆς Ἑλ-
λάδος μητρὸς του, ἔκρινεν ἀνάξια προσο-
χῆς καὶ λόγου πάντα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἡ
θελον ἐλάχιστον προσκρούσει πρὸς τὴν εὐ-
γενῆ ἰδέαν του, καὶ πλήρης ἀγνόητος κ'
ἐνθουσιῶν προσῆλθεν, ἀφοῦ τὰ πάνθ' ἐνα-
πέφερε καὶ τῶν πάντων ἐστερήθη· περὶ τοῦ
ἀν' ἐξετιμήθη ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ καὶ αἱ δίκαιαι
ἄλλως ἀπαιτήσεις — ὁμολογηθεῖς — ἀμ-
φίβολον εἶθε ὁ χρόνος νὰ προσέλθῃ ὁδηγὸς
ἡμῖν ὁδηγῶν ἡμᾶς πάντας εἰς βελτίονα τύ-
χην, ὅπως ἐκείθεν δυνηθῶμεν νὰ ἀναγνω-
ρίσωμεν εὐτυχέστερον δι' ἡμᾶς τὸ πρὸ ἡ-
μῶν μέλλον. Τ' ἀνωτέρω ὀλίγα καὶ ἀτά-
κτως ἀναγραφέντα περὶ Ἑπτανήσου καὶ
Ἑπτανήσιων ἔστωσαν εὐγλωττοὶ ἀπαντή-
σει κατὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἀσεβῶς καὶ
μοχθηρῶς ἐν τῇ βουλῇ ἀγορεύσαντων.
Καὶ γὰρ ἀρκετὰ τ' ἀνωτέρω· ἦδη δι-
καιον ν' ἀναγράψωμεν καὶ τὸν θάνατον τοῦ
γηραιοῦ πατριώτου, τοῦ Γερασίου Λι-
βαδά, ὅπως κλείσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ
προσώπου τούτου. Γενομένης τῆς ἀποκα-
τάστασις ὁ Λιβαδάς κατὰ τὴν Ἐπτανήσου
καὶ μίαν γλῶσσαν λαλούντων· ἀνάγκη λοι-
πὸν νὰ μνημονεύηται εὐλαβῶς ἡ Ἱστορία
τῶν Ἑπτανήσιων, μαρτυροῦσα τὸν ἀψευδέ-
στερον τῶν λαῶν καὶ τὸν μᾶλλον εὐγενῆ
τὸ φρόνημα· Ἐπὶ τοσοῦτο τὸ πνεῦμα τῶν
Ἑπτανήσιων ἐξήφη τότε, ὥστε — θαυμα-
στὸν λίαν! — ἐξηλείφθη πᾶσα ἀπ' αὐτοῦ
ἰδέα ὕλης. Εἰς τὰς προτάσεις τοῦ τελευ-
ταίου Ἀρμοστοῦ, συμπαθοῦντος, περὶ ὑπο-
στηρίξεως καὶ ἀναγραφῆς ὕλικῶν δικαιωμά-
των καὶ ὠφελῶν ἐν τῇ συνθήκῃ, ὁ Ἑπτα-
νήσιος λαὸς ἐξηγέρθη καὶ ἀπηνήσατο
τοιαύτην προσφορὰν, καὶ ἀπηνήσατο καὶ
πάλιν ἀπηνήσατο, φέρων τὴν εὐγενῆ ἰδέαν
καὶ σκέψιν, ὅτι προκειμένου περὶ Ἐνώσεως,
αὕτη πρέπει νὰ ἦ πλήρης· ἐθεώρει δὲ τὴν
ἄλλως εὐνοεῖαν ταύτην προσφορὰν τοῦ Ἀγ-
γίλου Ἀρμοστοῦ, ὡς ἀντικειμένη τῷ φρο-
νηματι αὐτοῦ, μὴ δυνάμενος ἀπέναντι ἔθνη-
κῶν λόγων καὶ πατριδος ν' ἀναλογισθῆ καὶ
προβάλλῃ χρηματικὰς ἀπαιτήσεις καὶ ὠ-
φελήματα, πάντως ἀνάξια παντὶ εὐγενεῖ
καὶ μεγαλοφρονούντι λαῷ· ἀξία σημειώσεως
ἡ ἀρετὴ αὕτη, ὅχι εὐλόγως ἀπαντωμένη,
πλήρης παραδείγματος· σκεψάμενος καὶ ἀ-
ποφασίσας τὴν ἑνωσίν του μετὰ τῆς Ἑλ-
λάδος μητρὸς του, ἔκρινεν ἀνάξια προσο-
χῆς καὶ λόγου πάντα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἡ
θελον ἐλάχιστον προσκρούσει πρὸς τὴν εὐ-
γενῆ ἰδέαν του, καὶ πλήρης ἀγνόητος κ'
ἐνθουσιῶν προσῆλθεν, ἀφοῦ τὰ πάνθ' ἐνα-
πέφερε καὶ τῶν πάντων ἐστερήθη· περὶ τοῦ
ἀν' ἐξετιμήθη ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ καὶ αἱ δίκαιαι
ἄλλως ἀπαιτήσεις — ὁμολογηθεῖς — ἀμ-
φίβολον εἶθε ὁ χρόνος νὰ προσέλθῃ ὁδηγὸς
ἡμῖν ὁδηγῶν ἡμᾶς πάντας εἰς βελτίονα τύ-
χην, ὅπως ἐκείθεν δυνηθῶμεν νὰ ἀναγνω-
ρίσωμεν εὐτυχέστερον δι' ἡμᾶς τὸ πρὸ ἡ-
μῶν μέλλον. Τ' ἀνωτέρω ὀλίγα καὶ ἀτά-
κτως ἀναγραφέντα περὶ Ἑπτανήσου καὶ
Ἑπτανήσιων ἔστωσαν εὐγλωττοὶ ἀπαντή-
σει κατὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἀσεβῶς καὶ
μοχθηρῶς ἐν τῇ βουλῇ ἀγορεύσαντων.
Καὶ γὰρ ἀρκετὰ τ' ἀνωτέρω· ἦδη δι-
καιον ν' ἀναγράψωμεν καὶ τὸν θάνατον τοῦ
γηραιοῦ πατριώτου, τοῦ Γερασίου Λι-
βαδά, ὅπως κλείσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ
προσώπου τούτου. Γενομένης τῆς ἀποκα-
τάστασις ὁ Λιβαδάς κατὰ τὴν Ἐπτανήσου

λευσιν καὶ κατὰ τὴν τοῦ 1868 Βουλ-
τον ἤδη ἐξελέγει ἀντιπρόσωπος τὴν
λὴν ταύτην ἐξετέλεσε προσηκόντως δι-
μοσχεδίων, κοινωνικὰ ζήτήματα ἀφ-
των, πιστῶς ὑπὲρ τὰς ἀνάγκας τῆς π-
δος προμαχίας· μετὰ τὴν διάλυσι
Βουλῆς ἐκείνης ὁ Λιβαδάς, κεκμηκῶς
ἀπὸ τοῦ βάρους ἡμίσσεως αἰῶνος ἐρ-
προσῆλθε — τὸ πρῶτον ἤδη! — εἰς τοῦ
πους τῆς οἰκογενείας του, περὶ ἧς τέ-
φροντις, ὡς ἐκ τῶν μεγάλων ἀγῶνων
θυσιῶν του, ἐν τῇ οἰκογενείᾳ του δ-
εῖρον πτωχῶν καὶ πενομένων ἔμμεν,
μὲνον τὸν ἄρτον τῆς χήρας παρὰ τῶν
ἰσχυόντων· καὶ ὅπως μὴ ἀνεπαυθῆ κ
συχάσῃ ὁ ἀνήσυχον βίον διανύσας καὶ
θῶν ἐκεῖνος, ἔμμεν περιφρονούμενος· τ
την ἐγκληματικὴν ἀχαριστίαν οὐδόλ-
μῶσαν τοὺς ἐνταῦθα πολιτευομένους,
μονας γινομένους τοῦ καθήκοντος
καὶ περὶ τὰ μικρὰ καὶ φαῦλα φροντί-
καὶ κηταγινόμενος, μὴ ἀνεχόμενος
πολλῆς τῆς δριμύτητος καὶ θερμῆς ἔ-
ὁ ἡμέτερος σοφὸς Θεόδωρος Καρούσος
· Ἀλλ' ἡ ἡλικία καὶ τὰ δεινοπαθῆ
ἡ λύπη, ὅτι κυβέρνησις, παρ' ἧς ἡ
περιθαλψὴν καὶ ὑποστήριξιν, ἔμμεν
ἀπέναντι τῶν εὐλόγων παραστάσεώ
πάντα ταῦτα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπ-
σιν τοῦ θανάτου του καὶ ἡ Κεφαλλ-
πατρίς του — περὶ Ἰούνιον ὑπερμε-
τοῦ 1876 μετὰ σπανίως τιμῆς καὶ δ-
ροῦσα προέπεμψε τὸν νεκρὸν του·
μερίστησαν δὲ τὴν λύπην τῆς μεγα-
νήσου ἡ δημοσιογραφία πᾶσα καὶ ἄλ-
γενεῖς καρδίαι, λαμπρότατα τὰ κα-
πατριάρχην τοῦτον τῆς Ἑπτανήσια
λευθερίας διὰ διατριβῶν ἐπιτυχῶν
ἀναπτύξεσαι.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

· Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δῆλον γίνεται
ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς ἐκβάσεως τοῦ Ἑ-
σιακοῦ ζητήματος ὁ Γεράσιμος Λιβα-
ἡ Κεφαλληνία· καὶ ὅμως τίς θὰ πε-
ὅτι ἱστοριογράφος γηραιὸς, ὡς ὁ κ. Π-
της καὶ νέος ἐλλόγιμος, ὡς ὁ κ. Σ-
γενναίον· ὁ μὲν ἐκ τῆς εὐαθυῦς

ΙΑΚΩΒΟΣ
ΔΗΜΟΚΛΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ἈΘΗΝΩΝ

...ου, δὲ ἐν τῷ Ἱστορικῷ Μονά-
... μὲν διὰ πολυτόμου καὶ σχευοτένοϋς
... ας, ὁ δὲ διὰ μικροσκοπικῆς τινὸς ἐν
... ροδικῆ τοῦ Παρνασσοῦ διατριβῆς,
... αίως παρερμήνευσαν τὴν ἀληθῆ καὶ
... ατικὴν ἀξίαν τῶν γεγονότων ;
... γηραϊὸς Χιώτης ἀποδεχόμενος τὴν
... οῦ 1850 ἀνάπτυξιν τοῦ Ῥιζοσπαστι-
... ὡς πρὸς τὴν πρώτην καὶ τελευταίαν
... τῆς Ἑνώσεως ἀρχὴν καὶ ἔκβασιν,
... ευναῖ, ὡς ἱστορικὸς, πῶθεν ἢ ἰδέα
... προέκυψε καὶ τίς ὁ πρῶτος καὶ ὕστα-
... τῆς μαχητῆς.
... οδεχόμεθα τοὺς, οὐδ' ἀναφέρει, ὡς
... άστας, ἐκτιμῶντες τὸν πατριωτι-
... καὶ τὰς ἐνεργείας των, πλὴν, ὡς ὁ
... ἴσκει μεθ' ἡμῶν, ὅτι ἐλάχιστα διὰ
... ρ. Λιβαδά ἔγραψεν, ἰδίᾳ δ' ἀνέφερε
... μορφῆς τινός, ἥ; χάριν καὶ τὸ κατὰ
... ροστασίας μίσος τοῦ σπουδαίως ἐκ-
... λέγει, ἀνεπύχθη, ἥτις κατὰ τὴν
... οίαν τῆς Κεφαλληνίας ἀντίκειται εἰς
... λήθειαν—ἡ δὲ μεγάλθυμος ἐκείνη νῆ
... θέποτε ὑπ' ὄψιν ἔλαβε τοῦτο, σπου-
... ἐκτιμήσασα τὴν ἀξίαν καὶ τὸ ἄπρω-
... οῦ χαρακτήρος τοῦ Λιβαδά, πρὸς ὃν
... ἴριον οὐ — ὀφείλει πᾶς ἱστορικὸς νὰ
... ἴηται καλῆτερον, ἀποφεύγων ἀναγρα-
... δήσεως, τότε σκοπιμῶς χαλκευθεί-
... τὴν ὅποιαν συρροὴ ὀλοκλήρων κα-
... γεγονότων διέψυσε, ἀνῆρσε καὶ ἐξ-
... ἴν' ἠναγκάσθημεν δὲ ἕνεκα τούτου
... ἄλων σπουδαίων παραλείψωμεν ν' ἀ-
... ψωμεν τ' ἀνωτέρω, οὐχὶ σκοπεύντες
... νὰ δώσωμεν γνῶσιν τοῦ Ῥιζοσπα-
... οῦ, ἀλλ' ἀναπλήρωσιν εἰς τὰς ἑλλεί-
... ἴς τὰ κενὰ καὶ χάσματα καὶ διόρθω-
... τὰ κακῶς γραφέντα ἐν τοῖς Ἱστο-
... ὑπομνημοεύμασι τοῦ Σεβαστοῦ φί-
... ῶν κ. Π. Χιώτου· παρασύρομεν δὲ
... ἐν ἐπιλόγῃ ἐπίκρισιν τοῦ κ. Χιώ-
... τοῦ κ. Σ. Παπαγεωργίου, καθόσον
... ζήτημα συνδέεται, ὡς ἐκ τῆς φύ-
... σου στενῶς καὶ διότι, ὀφελόμενοι τῆς
... ἱας ταύτης ἀποφεύγομεν ὀφειλομέ-
... αὐτὸν ἀπάντησιν.

... τυχῆς καὶ ἀγνοίας πρὸς τ' ἀφορῶντα τὴν
... Καροῦσον ἀπηλλαγμένους—ὡς καὶ ἡ εἰς αὐ-
... τὸν ἀπάντησις τοῦ Ἰωσήφ Μομφερράτου,
... καταχωρηθεῖσα ἐν τῷ ἀξιολόγῳ τοῦ Παρ-
... νασσοῦ περιοδικῷ, ἤρουν καθ' ἡμᾶς εἰς
... ἀνάπτυξιν τοῦ ζητήματος· εἶχε δὲ ἤδη κρι-
... νει βρασίμως ὁ κόσμος περὶ ἀμφοτέρων ἐ-
... κείνων, ἢ ἐκ νέου ὅμως ἀπὸ σκηναῆς τοῦ
... πρώτου τούτων ἐμφάνισις, ἃς μᾶς συγχω-
... ρηθεῖ, ἐὰν ὄχι ἀνδραβῆ τὸυλάχιστον ἀπό-
... σκοπον καὶ μακρὰν καλῆς σκέψεως πάσης
... νὰ τὴν ἐκτιμήσωμεν· καὶ τοιαύτην, καθό-
... σον, διότι, μ' ὅλην τὴν ὑπόληψιν, τὴν ὁ-
... ποίαν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν πρὸς τὸν προ-
... λύτην τῆς Θεολογικῆς σχολῆς, ἡ ἀξιοπρέ-
... πεια τῆς ὁποίας ἐπλήρωσε τὰ ἔξοδα τῆς
... δικῆς καὶ τὰ τέλη τῆς σημάσεως ἐν τῇ
... διατριβῇ, τῇ κατὰ τοῦ κ. Παπαγεωργίου,
... τοῦ καλλίστου μου κ. Παναγιώτου Πανᾶ,
... ὀφείλομεν οὐχ ἤττον, ὡς εἰλικρινᾶ νὰ τῷ
... παρατηρήσωμεν, ὅτι ὁ τρόπος, δι' οὗ ἀπην-
... θύνθη πρὸς πρόσωπον σεβαστόν, ὡς ὁ Ἰω-
... σῆφ Μομφερράτος εἶναι ὀλοκληρωτικῶς ἀ-
... νεπιτυχῆς· ὄφειλε γράφων νὰ σεβασθῆ καὶ
... μὲ τρόπον προσήκοντα νὰ ἐκφρασθῆ δι' ἐ-
... κείνον, οὔτινος τὴν ἀξίαν καὶ τὸν πατριω-
... τισμόν ἢ Ἑπτάνησος πᾶσα καὶ ὁ Ἑλληνι-
... σμὸς ἀνεγνώρισεν· ἔπρεπε καὶ τὴν ἀπάν-
... τήσιν τοῦ ἀνδρός καλῶς νὰ ἐκτιμήσῃ καὶ
... τὰς περιστάσεις, ἐν αἷς οἱ τότε εὔρεθησαν.
... Ἐὰν δ' αὐστηρῶς κρίνων, ἔστω, εὔρισκε
... ἑλλείψεις τινὰς πρὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ προ-
... σώπου τούτου, ὡς καὶ τοῦ Ἠλιοῦ Ζερβοῦ
... Ἰακωβάτου, ἔδει ἄλλως ἐκφρασθῆναι καὶ
... οὐχὶ τόσοσν τραχέως, ἀφοῦ καὶ γνωστὸν αὐ-
... τῷ, ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι συνετέλεσαν διὰ
... τῆς γραφίδος τόσοσν, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος καὶ
... ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπομονώσεως καὶ ἀπομακρύν-
... σεώς των, δυνατὸν τις εἰπεῖν, ἡ δημοσιο-
... γραφία ἔπαυσεν περὶ μεγάλων φροντίδουσα
... καὶ τὴν πολιτείαν εἰς τὸ ἀληθές καὶ κα-
... λὸν προτρέπουσα καὶ διδάσκουσα.
... Ἄναρμοστος λοιπὸν ὁ πρῶτος τοῦ κ.
... Παπαγεωργίου καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν ἀσύμ-
... φηρος· ἀνάρμοστος δὲ, διότι ὁ ἱστοροδια-
... τριβογράφος δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζῃ μονο-
... μερῇ τινα πράξιν ἀνδρῶν, ὧν ὁ βίος καὶ ἡ
... πολιτεία πλήρεις γεγονότων καὶ πράξεων,

ἔκτιμῶν καὶ νοῶν νὰ σχηματίζῃ πεποίθη-
... σιν, ἄλλοίαν τῆς πραγματικῆς· πρὸς ἀπό-
... δεῖξιν δὲ τῆς πλάνης, εἰς ἣν, ἄκων βεβαί-
... ως, περιέπεσαν παραπεμπτός πρὸς τὴν τό-
... τε ἐν Κεφαλληνίᾳ ἐπὶ ἔτη ἀκμάσασαν ἐ-
... φημεριογραφίαν· ἐκεῖ ἐκπεπληγῶς ὄψει
... κατὰ πόσον σφάλματα θεωρῶν, ὡς θεωρεῖ,
... τοὺς Ἰωσήφ Μομφεράτον καὶ Ἠλίαν Ζερ-
... βὸν Ἰακωβάτον.
... Δὲν τὸν δικαιολογεῖ δὲ ποσῶς ἢ ἐν ἀρ-
... χῇ τῆς ὑπὸ ἐπίκρισιν διατριβῆς του — τὸν
... σέβεται κ' ἐκτιμᾷ, ἐν ᾧ παρακατιῶν πομ-
... ποδῶς ἀποκηρύττει ἀμνήμων τοῦ παρελ-
... θόντος γενόμενος, ἀγνοῶν δὲ τὴν ἱστο-
... ρίαν τῆς πατρίδος του, διὰ νὰ μὴ εἶπω,
... παρερμηνεύων, τὸ ἀληθές καὶ πραγματι-
... κὸν αὐτῆς ἐπὶ τοσοῦτον ἐξαφανίζει, μη-
... δενίζει καὶ σιωπᾶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀν-
... δρῶν Ζερβοῦ καὶ Μομφερράτου, ἐπὶ τοσοῦ-
... τον δὲ παρερμηνεύει τὸν χαρακτήρα αὐ-
... τῶν, σιωπηλῶς δὲ τὸ πλεῖστον διέρχεται
... τὸν ἱστορικὸν δαφνῶνα τοῦ Γερασίμου Λι-
... βαδά, ὥστε ἐν τῷ κυκεῶνι ἐκείνῳ τῆς δια-

τριβῆς του, ἀδυνατοῦμεν νὰ εὑρωμεν
... διέξοδον. Ὑποχωροῦντες, ὡς ἀνθρωπο-
... τὸ κυκλώπειον—εἰς τὸ εἶδος του — τ
... ἔργον, περιοριζόμεθα εἰς τ' ἀνωτέρω,
... πιστοῦντες, ὅτι ἠννόησαν ἤδη οἱ πο
... περὶ τίνος πρόκειται.
... Εὐτυχῇ δὲ λογιζομαι ἐμαυτὸν, ἀν-
... βόντα τὴν ὑπεράσπισιν τῆς μεγαθ
... ἐκείνης νήσου, ἥς τινος, ὡς μὴ ὄφειλ
... ἄπτωτος χαρακτήρ καὶ τὸ μεγαλεπήδο
... τοῦ φρονήματος ἐξετιμήθησαν τόσοσν
... στηρῶς, ἀτυχῶς καὶ ἀδικῶς.
... ΣΗΜ. Τὸ β'. μέρος, τὸ ἀφορὸν
... ἄλλους Ῥιζοσπάστας καὶ πλατέως π
... ματευόμενον περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἑπι-
... σον πολιτικῆς τῆς Μεγάλης Βρετανί
... τῆς μεταβολῆς αὐτῆς, περὶ ἐν γένει ὁ
... σιογραφίας, μετὰ τοῦ γ. μέρους, το
... φορῶντος τὰ μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἀποκ
... στασιν, ἐν εὐθυτοτέροις καιροῖς, ἐκ
... νῦν ἕνεκα λόγων πάντως τῆς ἱστορικ
... νεξαρτήτων, καθ' ὀλοκληρίαν ἰδιαι
... κωλύομενος.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΙΩΝΙΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΟ ΛΕΩΦΟΡΟΥ Η
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΙ. 22. Φ9. 0012